Број 207. У Новом Саду, у недељу 12 септембра 1904. Година XXXIX.

„Застава“ излази сваки дан два пута, а недељом, свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље на један месец 2 кр. 10 пот.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЗАСТАВА

За огласе плаћа се по 12 пот. од сваке врсте оваких ситних слова.

Уредништво и администрација „Заставе“ је у кући г. Јов. Т. Чавића, у Новом Саду, на пијаци.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ. (Јутарњи лист.) ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ.

Порт-артурски анђео.

Руске новине пуно пишу о госпођи Штесељ. То је жена главног заповедника руске војске у Порт-Артуру, генерала Штесеља. О њој руски војници верују тврдо да је анђео. И не зову је друге него — наш анђео.

Красна је то жена! Лепа мила, пуна доброте и благости. Треба видети њено мило и мирно лице, па да човека обузме миље.

Она има под собом болнице. Тамо проводи дане, тамо велики део ноћи. У Порт-Артуру је пуно болница и има по неколико хиљада рањеника. Она је свуда, види све, нареди све.

Кад прође кроз коју собу, рањеници дижу главе само да је виде, лакше им је. Тешког болесника утеши са неколико речи; на кога метне руку или му убрише тешки зној са чела, тако му је као да оздрави.

Њој није ништа тешко, нити гадно. Милосрдно гледи на сваку рану, неку и превије са својом меком, лаком руком. Нека је рањеник замоли ма за шта, она нађе начина и учини. Окорели азијатски ратници виде њен мар, њено добро срце, виде њене непреспаване ноћи, њену надземну истрајност и то их необично задивљава. Не могу да разуму такву душевну и телесну снагу у једне госпође зато и држе да није од овога света.

Њен муж, главни заповедник града, пролази дању кроз све положаје, заустави се код сваке куле, те наређује и храбри војнике. Дању је у генералској униформи. У вече је у простом оделу. Нечујно пролази од страже до страже и кад се умори, прилегне ма у каквом шанцу ил под гвозденим зидовима куле.

За њега ипак знају, да кад год прилегне. Његова жена као да не спава никад. Увек је у болницама и неуморива. Понекад јој дође муж те је изводи из оног тешког загушљивог зрака. И онда иде с њим на шанчеве код батерија, а не мари ништа, што у њеној околини и близини падају непријатељске гранате.

И кад је окорели руски војник види тако мирну, он јој одушевљено кличе. На њеном лицу као да пише: — А што се чудите! Нема смрти без воље Божије...

И кад је какав бедем скрије за њиховим очима, онда они шапућу између себе: Анђео, анђео!...

* * *

Баш овај час стиже вест, да и гђа Штесељ лежи болесна. Неки тврде, да се поболела од силног напора, а друга да је рањена, кад је обилазила са својим мужем бедеме Порт-Артура.

Криви, што смо живи.

У будимпештанским новинама, има сваки час пуно против народности, а управо смо ми они који имамо права да се тужимо.

Румуни имају друштво „Астра,“ то је као наша Матица, хоће да шири књижевност и уметност. То друштво је имало годишњу скупштину у Темишвару. У вече при вечери наздрави неко краљу и почеше да певају песму: „Боже живи.“ Но Цигани ударише у са свим треће. Свирали су „туш.“ Кад су им то закратили и рекли да свирају „Боже живи,“ циганске „примаш“ баци из руке виолину и рече: Ми смо Мађари, ми не свирамо ту песму! Сад нападају Румуне и веле они се наслањају на аустријског цара, а не допада им се у Угарској.

После је била скупштина Лутерана, Евангелика На тој црквено-школској скупштини тужили су се евангелици Словаци, да им у цркви и школи натурују мађарски језик, а угушују матерњи, словачки језик. И то се не допада престолничкој штампи.

После је ово дана ректор будимпештанског универзитета др. Демко издао наредбу ђацима. Тужи се на „народносне агитаторе“ и прети да ће искључити са универзитета све, који шире „племенску омразу.“ А то ће значити, који воле, цене и негују свој језик и хоће да остану Срби, Словаци, Немци, Румуни...

То вук вели овци коју хоће да поједе: Море што ми мутиш воду. Крив си.

Али све то ништа не помаже. Што је у крви и посисано мајчиним млеком, то се не може скинути као — капут, ил прслук. Сваки воле свој језик и своје право А право је уз нас.

Боље би било да се не дира у оно што не треба, а да се гледа како да се просвѐтимо сваки на свом језику и осигурамо сви: „хлеб наш насушни.“

Иначе зло по све! А криви ће бити они, који се чешу, где их не сврби.

Београд после светковине.

Пише нам наш извештач из Београда: Као што се на почетку ове недеље Београд нагло пунио странцима, тако се на свршетку ове недеље нагло празни. Све то жури на железницу, лађу, на кола као да га ко вија Али то вијају послови, кућа, иначе сваки носи одавде најлепше успомене. Сви смо ми очарани лепотом ове светковине, сви смо били задивљени примерним редом, а сувише предусретљивошћу Београђана. Наши овде у Београду нису могли доста да се нахвале. Сваки је најсрдачније известио странца о свему и био му на руци Колико сам пути слушао речи: Молим пропуштајте нас, ми смо странци! и Београђани правише вољно места. Шта више, толико сам пута гледао, где су многи уочили сами странца и пропуштали га са речима: Изволте напред, ви сте наши гости, а ми домаћини.

Па опет, још има доста странаца у Београду. Неки имају времена, те на тенане разгледају војнички музеј, изложбу слика и друге знаменитости Неке сам опет нашао, (из разних су крајева) седе и пију. Шта је, питам једног кога сам познавао: Не жури вам се?

— Како да нам се не жури, те још како нам се жури.

— Па што онда седите у крчми?

— Та није нам више ни до музеја, нит до ичега.

— Добро, добро, ал што не крећете кући.

Он ми шану нешто на уво.

Можете мислити шта је. Изашао им „ситни трошак,“ те сад чекају да им стигну новци од куће.

Руско-јапански рат.

Будућа битка.

Јапанци су почели да заобилазе руску војску код Мугдена. Али то чине веома споро и обазриво, као мачка око вреле каше. Да имају у себе поуздања, до битке би дошло већ одавно. Ал они су се већ чешће опекли.

Јапанци тврде, да Руси немају код Мугдена више од 40.000 војника и 200 топова. Па да чак немају ни толико, већ само половину тога. Тих 20.000 војника и 100 топова гледали би да заустављају Јапанце и да им нашкоде, али би се после повукли.

Држе да је ово стара руска тактика. Боје се, да их Руси навлаче све дубље од куће, као оно што су навукли Наполеона чак до Москве... Али би опет да дођу и што више напред. Где ће се Куропаткин упустити у велику битку видећемо, али да он постизава своју намеру, то се види. Јапанци врло лагано наступају, а Руси добијају тим времена да навуку војске, топова и ђебане. То се данас види. Ено већ три недеље од битке код Љаојанга. Јапанци и њихови пријатељи хвалили су се да ће за неки дан бити у Мугдену... А они још увек нису пред Мугденом и ако је вероватно, да Куропаткин и не мисли озбиљно бранити Мугден. Јест, ал кад не би био страх од руских војника.

Голубови писмоноше.

Познато је, да се кнез Радзивил пробио из Порт-Артура кроз јапанске бродове и стигао у Чифу, са важним писмима на Куропаткина. Он путује сад у главни руски логор. Тамо ће се договарати с Куропаткином и Куропаткин ће послати одговор руском заповеднику у Порт-Артур. Тај ће одговор однети порт-артурски голубови, које је кнез Радзивил понео собом из Порт-Артура.

Владивосточка флота.

Јапанцима се опет спрема неко изненађење из Владивостока Тамошње велике крстарице „Росија“ и „Громобој“ изашли су из владивосточког пристаништа у пратњи осам торпедњача.

Пут руске крстарице „Терек“.

Јављају из Лас Палмаса, да је руска крстарица „Терек“ напустила тамошње пристаниште. Не зна се камо је кренула. Јапанци јако зебу од овог брода, као и од владивосточке руске флоте, јер не знају, где ће пући швигар.

Нови руски пароброди.

Да се овај рат неће завршити, док Русија коначно не победи Јапан, види се по непрекидној спреми, што је Русија чини, грађењем нових разноврсних ратних бродова.

Из Копенхагена јављају, да је Русија код тамошње чувене фирме Бурмајстер поручила три огромна пароброда, чија вредност износи 40 милиона рубаља.

Алкохолизам код школске омладине.

Учитељско удружење јас-великокун-солночке жупаније, устало је, да и са своје стране поради на сузбијању алкохолизма. Друштво је одредило 100 круна прилога, да би се дошло до што бољег проучавања ове ствари. Да би се скупили подаци за расправу, разаслати су учитељима листићи за податке.

Најгрознија је ствар алкохолизам код школске деце, који се шири због небриге самих родитеља и због недовољног васпитања. И ту је почетак копања гроба омладини.

Учитељи су испитали децу и од 17.271 ученика 11.698 је признало, да је у више маха пило ракије (или ликера) а 15.830 ђака је изјавило, да су у више маха пили вина и пива. Ако по овом процепту рачунамо, онда од 41.660 деце, који походе школу, њих 30.525 пило је ракију а 32.335 остала алкохолна пића ван ракије.

Учитељеви подаци гласе, да употреба од алкохолних пића проузрокује код деце ове несреће: 1. Тешко схватање. Заборавност 2. Безразложну плашњу. 3. Раздраженост. 4. Живчано растројство. 5. Малокрвност. 6. Неправилно развијено тело и кости. Дете не може да одоле иоле тежој болести. 7. Енглеску болест (искривљеност свију костију). 8. Сушицу 9. Наклоност сушици и осталим прилепчивим болестима. 10 Болести очију. 11. Падавицу. 12. Раздраженост. 13. Стомачне болести. Болести срца и неправилан крвоток. 14. Наклоност сваковрсним страстима. 15. Душевну и телесну малаксалост.

Ето, какви су грозни подаци из само једне жупаније.

У осталом учитељи држе да се против алкохолизма школа бори овим оружјем:

1. У предавању, где се увек да прилика, децу опомињу. 2. Чланцима о здрављу у чиганкама и у засебним књижицама 3. Сликама у којимма ће се изнети болести, које су последице пијења алкохолних пића. 4. Игра. 5. Ручни рад и рад у башти. 6. Најстрожије ће се водити рачуна, да дете, ако му буде дозвољено да оде на свадбе, и остале забаве, никако не дође до пића. 7. Обавештаји учитеља са родитељима. 8. Деца да се заветују, да неће пити алкохолних пића. 9. Оснивање ђачких удружења, певачких друштава, такмичења 10. Продужење наставе, народни универзитет (свеучилиште). Наставници ће предходити својим примером и пазиће на образовање карактера код деце.

Крма за стоку.

Савезу српских земљорадничких задруга у Загребу стигле су исказнице за отпрему сена, сламе, сечке, кукуруза, тушка (отпадака код чишћења хране), мекиња (посија), уљених погача, јечмене и кукуружње прекрупе — жељезницом уз јевтине превозне цене. Ако која од српских земљорадничких задруга, или поједина-

ца земљорадника, буде куповао коју од горе речених врсти крме, па буде носио железницом, нека се обрати на савез, па ће му се издати исказница за железницу. Ако ову исказницу приложи товарном листу, платиће много мање за превоз на железници. За ову погодност јефтинијег превоза потребно је да се храна вози само у пуним вагонима. Ове исказнице могу добити само земљорадници, који се баве узгојем стоке и пољским газдовањем и који ће ту храну потрошити у свом домаћлуку, а никако препродавци.

Исказнице издаје савез до 31. децембра о. г.

Најскупље — буве.

Зацело нико није могао помислити, да се и те животињице могу продавати и то још врло скупо. Тако исто није многи помишљао и на то, да бува има од врло много фели

И до сада су постојали разни спортови. Људи купе марке, старе новце, слике и т. д., али да ће се наћи неко, који и буве купи, то се слабо држало.

Најскупљу збирку бува има барон Карло Ротшилд. У тој својој збирци има он разне сорте бува из целога света, само још није имао ону врсту, која живи на северном полу. Сада је у Њујорк стигао један путник из Сибирије. Он је родом из северне Америке, из Аљаске и зове се Мабер. Тај господин донео је собом два лепа егземплара таких животињица и Ротшилд чим је чуо за то, понудио му је за сваки комад 5000 круна, али тај путник заценио је своју робу на 25.000 франака. Можда ће се и погодити и то ће онда свакако бити најскупље буве на свету.

Кратке вести.

— Надаљчани, који су били притворени, што су при лицитацији ритске земље дошли у сукоб са солгабировом, пуштени су из притвора.

— Српска читаоница у Иригу, приређује у недељу 19. септембра о. г. у св. Теодоровској цркви парастос своме почасном члану др. Јовану Јовановићу Змају.

КРОЗ НЕПРИЈАТЕЉСКУ ФЛОТУ.

— Цртица са руско-јапанског бојишта. —

Потпуковник Невједомски поче причати како то доноси „Руски Листок“:

— Јавио сам се генералу Штесељу, да ме пусти из Порт-Артура. Хтео сам да се пробијем кроз јапанске торпедњаче. Рачунао сам да ћу се са једним кинеским чамчићем дочепати Шанхајкуана и да ћу однети Алексејеву важну поруку. Дабогме, да ми је најтеже било, да дођем у Шанхајкуан, а после ћу већ лакше железницом па код Алексејева.

— Јесте ли уверени, да ће вам план испасти за руком? — питао ме је генерал Штесељ.

Ни сам нисам био сигуран, за то не одговорих ништа, само климнух главом.

— Онда, у име божије, крените се! Нека је са срећом!

Пружи ми запечаћено писмо, стиште ми руку и ми се растадосмо.

Са три чиновника руско-кинеске банке, седох ноћу у кинески чамац и оставих Порт-Артур. Испрва је све добро ишло. Али смо се морали држати обале и пазити, да нас не опазе јапанске торпедњаче. Одједном у мраку распознасмо два јапанска брода. Моји пратиоци уздрхташе. Већ је почело свитати и Јапанци нас могаху опазити. Брзо разапесмо једрило и навезосмо се на пучину. Непријатељске се лађе изгубише испред нас у јутарњој магли. Сада се морадосмо клонити обала, и ако смо лако могли залутати, јер не имађасмо ни честитог компаса.

Тако прође цео дан. Око вечери започе бура, таласи су разтрзали наш чамац, море је непрекидно запљускивало у чамац и ми непрекидно избацивасмо воду. Напрезање снаге, растројство живаца и страх, да нас Јапанци не опазе, умори нас јако. Често смо виђали јапанске бродове како крстаре, и непрестано нам је претила опасност, да ће нас опазити. Чинило нам се, као да смо на једну карту заложили живот свој. Бојазан и нада наилазили су на нас наизменично, али нисмо изгубили храброст.

Тако се докопасмо Шанхајкуана, али и ту је било опасности. Знали смо, да су се по тој вароши размилели Јапанци и вребају, хоће ли се ко пробити из Порт-Артура. Мени је у толико теже било јер сам пре био са службом у Шанхајкуану, па сам разуме се имао пуно познаника. Због тога сам обријао браду, наместио лажну косу, и по могућству изменуо сам глас и ход. И то је добро било: издао сам се за чиновника руско-кинеске банке и хтео сам да на колима одем до железничке станице. Али у последњем тренутку у мало не пропадох.

Кад сам скочио у кола, приђе ми један јапански официр, који ме је лично познавао Пажљиво ме одмери од главе до пете, па онда промрмља покварено француски:

— Чини ми се, да сам вас до сада већ негде виђао.

— Извесно се варате — одговорих му — тешко да смо где заједно били.

Намигнем на кочијаша а он потера на станицу. Више ме нико није бунио; опасност је прошла. После три дана стајао сам пред Алексејевом и предао му писмо генерала Штесеља.

ЛИСТАК.

Морнар.

Роман Пијера Лотија.

ДРУГА ГЛАВА.

Дечак, око својих десет година, смео, једар и живахан у сваком покрету, готово већ одрастао младић, и ако лепе црно заокривене очи, погледају још увек детињски, ишао је сигурним, чврстим кораком дуж обале Антибеса. Следовали су му три четир дечака, вршњака, од којих је један пре четир' године при опходу, био с њиме „анђео“.

Лица важна, зналачка, као да је требало коме помоћи, хитали су према једној маленој гондоли, која је лежала најерена, између кратких, плавих весала, који се употребљују на средиземном мору, док су око ње полу наги рибари, са голим ногама у води, вршили свој свакодневни посао.

Био је то диван ускршњи дан. Јован је први пут обукао своје плаво „младићско“ одело, и имао је отворено плав шешир од чоје са траком од сомота, по морнарском обичају. Јутрос је у овом свечаном оделу пратио матер у цркву и присуствовао великој ускршњој служби Богу, сада је дошао једва жељени час, да побегне од куће и да се скита.

У вече је долазио на вечеру, као увек касно, и као увек правио је разна откровења по старом пристаништу и пловидбом на старим чамцима. У пркос свима опоменама матере ново одело изгледало је јако похабано, нови шешир нахерено је лежао на замршеној кудравој коси, а голо чело купало се у зноју Испсован је до душе, али као обично благо, управо плашљиво.

Како је био празник и како су хтели после јела да иду мало у шетњу, допуштено му је, да у свечаном оделу седне за сто, а неутолива жеља га је гонила, да задржи на глави и свој чојани шешир, широка обода који је толико волео Као сваке недеље, тако је и сада деда био гост своје ћерке, у својем дугом црном капуту са белом машном, сакривајући своју оскудицу својим свечаним држањем. Љупки сјај, ведрог, ружичастог пролетњег неба осветљавао је породични сто, на који је доносила и са којег је скидала јело старица, која је већ много година служила у овој кући.

И ако је увек тежио за слободом и кретањем, мали Јован љубио је своју матер и својег деду, у његовом лудом, заборавном и променљивом детињем срцу, имали су они своје сигурно местанце. И баш сада, овога тренутка у пркос његовом расејаном изразу лица, у пркос тежњи за слободом, ужљебила се у срце његово јасније и дубље но икад мила слика његових, која је у каснијем животу његову највише изазивала бола и љубави. И црте његових милих, који су га неговали, дубље су се ужљебиле у његово памтење, као и појединости ове кућице, у којој је рођен. Извесни тренутци, који као да ништа важно собом не доносе, нити у себи имају, који су скоро исто таки као други и неопажено пролазе, остају често неизбрисани за сва времена. Такви тренутци били су и ови ускршњи по дечака, који је још нотпуно дете био и несвесно дубоко размишљао.

Срце мајчино бивало је за то време све брижљивије, све страшљивије, јер га је она држала за расејаног, чије мисли блуде Бог зна куда! Још одавна је имала план, од којега се није могла растати, да својег сина веже за ово место и да поред њега проведе своје старе дане. Ујак му Берни, једини од богатих рођака, који је дечка радо гледао, имао је велику трговину мириса, управо у брдима велику творницу, у којој се цедио мирис ружа и другог цвећа и биља, и чешће је говорио о том, да ће се он старати о будућности Јовановој и учинити га својпм наследником, ако се овај покаже ваљан и честит.

Али овог ускршњег вечера било јој је на срцу тешко, претешко. Та Јован је нетремице непрестано гледао кроз отворен прозор, кроз који се видело пристаниште, једра, чамци и широко плавичасто море.

(Наставиће се.)

Трговина.

БУДИМПЕШТА. (Брзојавни извештај). Време: Можемо очекивати топло време, по где-где кишу.

Жито. Трговина је мртва. Цене су старе. Раж најбоља 7 кр. 40 до 7 кр. 55 потура; средња 7 кр. 30 до 7 кр. 40 потура од 50 килограма.

*

НОВИ САД, 10. септембра 1904. —

Пшеница прва	20 к. — п. до — к — п.
Пшеница средња	19 к. 60 п. до 19 к 80 п.
Пшеница лака	19 к. 20 п. до 19 к. 40 п.
Наполица	18 к — п. до – к. — п.
Јечам	14 к. — п. до — к. — п.
Зоб	13 к. 40 п. до 13 к 60 п.
Кукуруз у зрну	14 к. 40 п. до 14 к. 80 п.
Маст	132 к. — п. до — к. — п.
Сланина	136 к. — п. до — к. — п.
Сланина паљена	136 к. — п. до — к — п.
Свињи угојени тешки	88 до 90 п.
Свињи средњи . .	84 до 86 п.
Свињи лаки . . .	76 до 80 п.

живе мере.

Брзојави „Застави“.

Стигли 10. септембра.

Београд (Од нарочитог извештача). Јутрос отпутовао кнез Данило. Испраћен краљевским почастима. Војна музика свирала: „Онамо онамо“. Гости се сви разишли, али има још многих из Србије. Јуче и данас нису били кадри железнички возови да одведу оне велике гомиле света у унутрашњост и ако непрестано одводе путнике.

Београд (Од нарочитог извештача.) На синоћњем ручку краљ је држао здравицу престолонаследнику црногорском Данилу, у коме је рекао како је Црна Гора послала најбољег међу најбољима да је заступа на овој свечаности. „У стењу оном чува се вазда један камен круне Душанове, рекао је краљ, и кад је народ црногорски дознао да ће један слаб отисак те круне бити постављен на главу владара Србије, решио је да узме удела у томе. Црногорци могу да буду тако исто горди на ту круну као и Србијанци, јер је она резултат и дело заједничког труда.“

Руско јапански рат.

Чифу. Јуче су Јапанци са три стране напали Порт Артур. Њихове лађе с мора помогле напад. Исход непознат.

Мугден. Јапанци напали војску генерала Мишченка. Борба траје.

Изгреди у Хрватској

Загреб. Због изгреда са заставама у Запрешићу осуђени су оптуженици један на 10 двојица на 6 један на 7 један на 2 месеца затвора, један на новчану глобу. Тројицу ослободили.

СВРШЕНА

ЗАБАВИЉА,

тражи место у бољој кући код мале деце. Говори српски, немачки и мађарски. Упитати у администрацији „Заставе.“

Ново отворена

МАНУФАКТУРНА, ШПЕЦЕРАЈСКА И ГВОЖЂАРСКА ТРГОВИНА

БОГОЉУБА С. ЛАЗИЋА

НОВИ КАРЛОВЦИ

потребује једног I. 935 1—1

НАУЧНИКА

(Србина) из боље куће.

Бр. 10917./1904.

ТЕМИШВАРСКА ВАШАРСКА ОБЈАВА.

Овогодишњи св. Михољски

Велики вашар

одржаће се

20. септембра до 3 окт. 1904. год. н. р.

Догон сваковрсне марве је на вашару дозвољен од четвртка 29. септембра од 5 сати ујутру почевши.

Темишвар, 16. септембра 1904.

Од варошке главне капетаније.

I. 932 1—1 **БАЈДЛ РЕЖЕ**

варошки велики капетан

Вашар банатских коња, рогате марве, оваца и свиња. — Вашар за воће, пољопривредне продукте, за трговину и занатлијство.

Главни уредник Јаша Томић. Одговорни уредник Костантин Брадваровић. Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.